

מראי מקומות - מגילה

י:

ראוים להיות לו, כמו עושר ומלכות, ונעדרים ממנו, הוא מתעצב עליהם. דהיינו, ה"היה", מה שהי' עתיד להיות לו, נעשה לשעבר, ויהי, דהיינו בגדר העבר, שהוא נעדר ממנו. והוסיף דההיפוך הוא ב"והיה", דמשמע לשון שמחה, משום דכל דבר שלא הי' עתיד להיות לו, והי' בגדר עבר, ולמעשה בא לו, זהו בגדר עתיד, ואין לך שמחה גדולה מזה, דשנותיו מתהפכים מרעה לטובה, ולכן נתהפך מ"היה" ל"והיה".

ה. כל כלה שהיא צנועה... זוכה

ויוצאין ממנה מלכים ונביאים

הק' הבן יהוידע, בשלמא נביאים, אפשר שיהיו בדור א' אלף נביאים אם ירבו הצנועות, אבל מלכים, אף אם ירבו הצנועות לא אפשר שירבו המלכים, כי אין מלך אלא א', או לכל היותר שנים, אחר שנתחלקו השבטים. ותני' דכל ראש ישיבה נקרא בשם מלך, כמו שמצינו בהרבה מקומות. א"נ תזכה לחכמים גדולים שנקראים בשם מלכים, וכמו שאמרו מאן מלכי רבנן.

וע"ע שם מש"כ לפרש מ"ש כלה דנקט, והול"ל כל אשה וכו'.

ו. מלכים מדוד, נביאים, דא"ר לוי, וכו'

הק' המהרש"א, הא דוד ושלמה ג"כ נביאים היו, וכ' דאולי הביא ישעי' משום שהי' נביא קבוע.

ז. ארון שעשה משה יש לו עשר אמות לכל רוח

פרש"י, דארון הי' באמצע בית ק"ק, וריוח הי' בינו לבין הכתלים עשר אמות לכל צד. וע' בתוס' יו"ט ביומא (ה', ב'), שהק' מסוגיין לדעת הרמב"ם, דס"ל דהארון הי' במערב קה"ק, ותוס' בב"ב (דף כ"ה) כ' דהארון הי' במזרח קה"ק, וכ' התוס' יו"ט דלא ביארו מקורם, וגם הם כנגד הסוגיא דהכא, וצ"ע.

ח. והי' לד' לשם, זו מקרא מגילה

פי' המהרש"א, לפי שאין שם השם נזכר במגילה, ולכן קאמר דע"י קריאת מגילה בברכותיה, נקרא השם של הקב"ה

ט. לאות עולם לא יכרת, אלו ימי פורים

פי' המהרש"א, דכתי' בענין ימי הפורים, וזכרם לא יסוף מזרעם. והמהר"ץ חיות פי' על מה דאי' במדרש משלי, דכל המועדות עתידין ליבטל חוץ מפורים (וציין לע' בתשו' הרשב"א סי' צ"ג בביאור דברי המדרש).

א. כל המצות הללו נוהגין בהן

פרש"י, כל מצוות הנוהגות בבתי ערי חומה, שילוח מצורע, וקריאת מגילה בט"ו, והבית חלוט בסוף שנה. ותמה הטורי אבן (לעיל ג), איך שייך לומר דהדין לקרות המגילה בט"ו תלוי בקדושה ראשונה וכו', הלא משמע דהכל תלוי במוקפת מימות יהושע בן נון. ועוד, מגמ' משמע דדוקא אם יש לו חומה עכשיו, דרך ראב"י ס"ל דאי"צ להיות לו חומה עכשיו, אבל אם לא ס"ל כוותי', אלא דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא, משמע דצריך להיות החומה עומדת עכשיו, והא כמה עיירות דאינם מוקפים חומה עכשיו דקורים בט"ו. ולכן כ' הטו"א דלא כרש"י, אלא דגמרון מיירי בשאר מצוות, אבל קריאת מגילה בט"ו תלוי רק באם הי' העיר מוקפת חומה מימות יהושע, אבל אינו תלוי כלל באם קדושה ראשונה קידשה לעת"ל או לא.

ב. כל המצוות הללו נוהגין בהן

פרש"י, מקרא מגילה בט"ו. ודייק מכאן המראה כהן דס"ל לרש"י כשי' הי"מ שהביא הר"ן לעיל (ב) דמוקפות חומה הם רק בא"י, אבל בחו"ל אין דין מוקפת חומה, דאם הדין תלוי בקידשה לשעתה וכו', ע"כ דזה שייך רק בא"י.

ג. ואיבעית אימא, ראב"י אמרה, דתניא

ראבר"י אמה, אשר לוא חומה, וכו'

כ' הריטב"א, דאין הביאור דמהאי קרא גופא למדין דקדשה לעתיד לבוא, דא"כ תקשי האי קרא למ"ד דלא קדשה לעתיד לבוא, אלא ודאי מהאי קרא אין מוכרח כלל, די"ל דכל שהוקף בימי יהושע, אע"פ שחרוב בימי שלמה, וכולו בזמן הבית קאמה. אבל כיון דראבר"י נקט לשון דעכשיו אין לו חומה, משמע דאף עכשיו ממש קאמה, וא"כ ע"כ ס"ל דקדשה לעתיד לבוא.

ד. כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער

ביאר המהרש"א דהשתא סברה הגמ' דלשון "ויהי" משמע צער, שהוא מורכב מתיבת "וי" ותיבת "הי", ושניהם לשון צרה, ולמסקנא אמרי' כן רק היכא דכתיב ויהי בימי, וביאר משום דבמסק' הדיוק הוא דתיבת "ויהי" מיותרת, דהי' שייך לכתוב "בימי", וממילא יכולין לדרוש לשון וי הי'. אבל הגר"א באדרת אליהו (בראשית, א', ג') ביאר באו"א, ד"היה" היינו לשון עתיד, וה"ו" מהפכו לשעבר. והביאור הוא, דדברים שהיו